

DE PETRUSMIS VAN HERMAN STRATEGIER

ANTOON VERNOOIJ

DE HEILIGENKALENDER MOET ZO LANGZAMERHAND MAAR weer teruggebracht worden tot zijn omvang van enkele jaren terug, dit om de componisten de gelegenheid te geven hun nieuwgecomponeerde missen te blijven opdragen aan steeds een andere heilige. Nu heeft dan ook St.-Petrus een achterstand ingehaald, al is hij samen met St.-Paulus al eens eerder herdacht (Petrus en Paulusmis van Jan Vermulst), zoals ook via zijn nijmeegse naamgenoot (Petrus Canisiusmis van P. Franken). Misschien dat een en ander wat Strategiers nieuwe mis betreft ook indirect bepaald is door opdrachtgever P. Schrama.

Deze ietwat badinerende woorden zijn hopelijk niet een ál te onwaardige inleiding op de bespreking van een waarlijk bijzondere mis van Herman Strategier. Dat bijzondere ligt m.i. vooral in het feit dat de componist in deze mis een eigen combinatie heeft willen maken tussen enerzijds een beknopte muzikale, liturgisch-functionele gedachtegang, en anderzijds zijn zeer persoonlijke eigen muzikale stijl. Me dunkt dat Strategier, na misschien in zijn Bernardusmis vooral voor het volk te hebben willen schrijven, waarbij hij zich bewust tot een eenvoudige en conventionele accordiek heeft bepaald, nu in de Petrusmis heeft getracht de nederlandse teksten te toonzetten in de richting van zijn meer persoonlijke stijl. Ik denk hier o.a. aan zijn composities op latijnse teksten en aan bijv. zijn Paasmotetten op nederlandse tekst. Het zou natuurlijk óók zo kunnen zijn, dat veel bepaald is door de koren voor welke deze beide missen zijn geschreven.

Strategier heeft bij deze mis niet allereerst aan volksdeelname gedacht, al sluit hij deze niet uit (de mis is voor één- tot tweestemmig koor - volk ad libitum - orgel). Hij heeft geen formules gebruikt, en laat alleen heel latijns-traditioneel bepaalde langere melodieën terugkeren, zoals het eerste Heer ontferm U in het derde, de eerste maten van Eer aan God bij „Want Gij alleen zijt de Heilige”, en tenslotte naast de gelijke Hosanna's het eerste Lam Gods bij het derde. De plaatsen waar het volk eventueel kan meezingen worden niet apart aangegeven. Het thema van de mis doet melodisch denken aan „Scimus Christum surrexisse” van de paas-sequens, zoals moge blijken uit de inzet van het derde Heer ontferm U, dat in het nu volgende muziekvoorbeeld wordt voorafgegaan door het Christus ontferm U:

a t. *poco marcato* 3

Chris-tus, ont - ferm U, Chris - tus, ont - ferm U, Chris - tus, ont -

- ferm U o - ver ons. Heer, ont-ferm U, Heer, ont-ferm U,

Het orgel geeft een zeer zelfstandige, vaak polyfone tegenpartij en is, alhoewel bij bepaalde gedeelten zonder pedaal gedacht, niet ál te gemakkelijk, vooral vanwege het polyfone bindspel dat geleverd zal moeten worden. Het pedaalgebruik is niet apart aangegeven, maar zal soms noodzakelijk of nuttig zijn, vooral daar waar er akkoord-formaties ten beste worden gegeven. Deze akkoordiek maakt alla Strategier veel gebruik van sequensen, klein-septiemakkoorden en klein-noonakkoorden. De streng volgehouden melodische lijnen vermijden niet altijd vrij scherpe dissonanten.

De tekstplaatsing is hoofdzakelijk syllabisch gehouden, met een zeer correcte accentverzorging. Bovendien is door komma's te zetten na bepaalde woorden van de tekst ook aangegeven waar de uitspraak de nodige aandacht verdient (zie bovenstaand notenvoorbeeld). Misschien is deze accentplaatsing de reden van de veelvuldige maatwisseling, die de uitvoerder soms wat moeilijkheden zou kunnen opleveren (zie bovenstaand muziekvoorbeeld). Om bij de syllabische tekstplaatsing toch niet ál te beknopt te moeten zijn is er vaak tekstherhaling gepleegd. Het valt op dat bepaalde motiefjes twee keer achter elkaar voorkomen, om dan niet meer terug te keren. Waar het ritme aan de snelle kant is, wordt een zekere solfège-bekwaamheid verwacht, maar m.i. blijft de melodiek overal ruimschoots binnen de mogelijkheden.

Naast de ordinariumenteksten heeft Herman Strategier ook het Onze Vader en de acclamaties getoonzet. Qua melodiek en begeleiding verschillen deze nogal in sfeer van de ordinariumenteksten, en lijken ze apart gecomponeerd. Het gaat naast het Onze Vader om: Als wij dan eten..., Dan zal Uw Naam geheilgd zijn, en Want van U is het koninkrijk. Ze zijn samen met het Onze Vader ook nog apart uitgegeven, waaraan Strategier nog heeft toegevoegd: Een antwoord op de voorbeden, Amen, en De Heer zal bij u zijn, met antwoord daarop.

Als wij dan e - ten van dit Brood en drin-ken uit de - ze be - ker,

ver - kon - di - gen wij de dood - des He - ren tot - dat Hij komt.

Deze acclamaties zijn uiteraard wél allereerst voor het volk gedacht. Er zijn melodische formules aangewend, die gelukkig niet al te kort en al te identiek zijn.

Er wordt de laatste tijd steeds meer gesproken over het nut van het nog steeds componeren van volledige ordinaria. Sommigen prefereren het uitgeven van alleen bepaalde onderdelen, omdat daar liturgisch meer behoefte aan zou bestaan. Ik geloof niet dat het een of het andere achterwege zou moeten blijven. Zo kunnen bijv. bepaalde gedeelten van de mis van Strategier uitstekend apart uitgevoerd worden, niet alleen uiteraard de acclamaties, maar ook ordinariumedelekten. Wel is het misschien zo dat veel koren het nog steeds als een prestigekwestie zien te kunnen zeggen dat ze die en die mis zingen, en die conform aan oude praktijken alleen maar in z'n geheel uitvoeren.

Deze Petrusmis van Strategier is van harte aan te bevelen, vooral omdat nu gezangen worden aangeboden, die m.i. qua muzikaliteit zeer verantwoord zijn, en waaraan genoeg te „kluiven” is. Daarbij is de mis ook een welkome afwisseling naast andere gezangen, die veelal een andere muzikale richting uitgaan. Door de grote muzikale aanspreekbaarheid zal de mis ook bij herhaalde uitvoering niet saai worden. Bovendien is de liturgische bruikbaarheid misschien juist vanwege het al dan niet meedoen van het volk zeer wel aanwezig. Ik denk bijv. concreet aan diensten waar men aan het volk iets meer kan toevertrouwen dan „normaal”, of aan diensten waar niet altijd een erg intensieve volksdeelname kan worden verwacht, zoals bij huwelijken en uitvaarten, waar vaak een gelegenheidspubliek aanwezig is. De dameskoren, die meestal dergelijke diensten mee verzorgen, zullen danig moeten studeren, waarbij ook de organist(e) niet vergeten mag worden.

De uitstekend verzorgde uitgave is van de Firma Zengerink, Anna Vondelstraat 13, Amsterdam. Bestelnummers R. 609 en R. 610.

NIEUW ADRES: L. CORNELISSEN

Administratie Diocesane Afd. N.S.G.V., Den Bosch,

Kruiskampsingel 409 - Den Bosch

tel. 04100-40454